

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „*Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej*”

finansowany ze Środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Lucerna/ Lucerna (kanton) / Szwajcaria

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Internationale Kriegs- und Friedensmuseum; Musée international de la guerre et de la paix;
Międzynarodowe Muzeum Wojny i Pokoju

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka,
towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Muzeum publiczne

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Muzeum stworzone z inicjatywy przemysłowca warszawskiego Jana Gotliba Blocha zaangażowanego w europejski ruch pacyfistyczny, autora książki *Przyszła wojna* (tłumaczonej na kilka języków).

Międzynarodowe Muzeum Wojny i Pokoju w Lucernie zostało utworzone z inicjatywy Jana Gotliba Blocha w 1902 r. W jego zbiorach znajdowały się m.in. broń, umundurowanie, dokumenty historyczne, okazy związane z wojną, zbrojeniem, modele i grafiki ilustrujące dane statystyczne i historyczne. Muzeum zostało zamknięte w 1918 r.

Daty działalności / zakres czasowy:

1902-1918

Dostępność

pełna

Typ relacji instytucji wobec pamięci

mnemoniczny

Rodzaj pamięci

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

Obszar historyczny/ broń i uzbrojenie, dokumentacja; obszar cywilizacji technicznej/ broń; obszar artystyczny/ malarstwo, grafika

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulic a/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY		
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW		
GODZINY OTWARCIA		
DYREKTORZY		
ZARZĄDCA		
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowan y)		

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

-

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Muzeum miało na celu zobrazowanie rozwoju historycznego różnorodnych aspektów problematyki wojennej z odwołaniem do nowoczesnych technik opisowych (prezentacyjnych); poprzez prezentację muzeum spełniać miało funkcję etyczną na rzecz światowego pokoju, ukazać zagrożenia jakie niesie ze sobą wojna i przyczyniać się do powszechnego rozbrojenia.

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Europa

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Jan Gotlib Bloch (1836-1902) warszawski bankier i przedsiębiorca pochodzenia żydowskiego, budowniczy wielu linii kolejowych (Droga Żelazna Fabryczno-Łódzka), społecznik, filantrop, pacyfista (autor m.in. dzieła "Przyszła wojna", 7 t. (1893-1898), kolekcjoner, fundator muzeów (Muzeum Wojny i pokoju w Lucernie; Muzeum Pedagogiczne księgozbiór)

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Henryk Bloch (syn fundatora).

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Towarzystwo Muzeum Wojny i Pokoju w Lucernie (prezesem był Henryk Bloch)

Kalendarium (historia instytucji)

W 1899 r. w Hadze odbyła się I Międzynarodowa Konferencja Pokojowa, w której na zaproszenie cara Mikołaja II uczestniczył Jan Gottlieb Bloch. Starania o urządzenie osobnego pawilonu poświęconego wojnie i pokojowi w czasie Wystawy Światowej w Paryżu w 1900 r. nie doszły do skutku, Bloch skorzystał natomiast z zaproszenia do pawilonu szwajcarskiego gdzie urządzona została niewielka ekspozycja, ciesząca się dużym zainteresowaniem. W przygotowanej na wystawę broszurze Bloch opisał założenia przyszłego muzeum. Do utworzenia placówki w Lucernie przyczynił się ówczesny burmistrz Hermann Heller, który zaprosił Blocha do utworzenia muzeum w mieście. Jeszcze przed 1902 r. Bloch zakupił w Lucernie budynek Szwajcarskiego Federalnego Festiwalu Strzeleckiego, które zaadaptowano na potrzeby ekspozycji. Twórca instytucji zmarł krótko przed otwarciem Międzynarodowego Muzeum Wojny i Pokoju, które nastąpiło 7 VI 1902 r. W otwarciu udział wzięli m.in.: Emilia z Kronenbergów Blochowa, Henryk Jana Bloch, Józef Kościelski, baronowa Berta von Sutener (laureatka pokojowej nagrody Nobla, 1905), Frederic Passy, Gaston Moch (poseł nadzwyczajny księstwa Monako), generał Thurr i Paul d'Estournelles de Constant (francuski polityk, laureat pokojowej Nagrody Nobla 1909).

Muzeum składało się z trzynastu oddziałów: broń i jej działalność, strategia, taktyka, wspomnienia wojenne i kartografię; organizacja armii i wojnę na morzu; szkoły strzelania; fortyfikacje polowe i prowizoryczne; obrony stałe i fortece; fortyfikacje w czasach przedhistorycznych i w epoce rzymskiej w Szwajcarii; skutek działania broni i służbę lekarską; koleje Żelazne podczas wojny; elektryczność w wojnie; wojna i ekonomia polityczna; prawo narodów i pokój; dioramy; kinematografia. Zarząd nad instytucją objęło Towarzystwo Muzeum Wojny i Pokoju w Lucernie, którego prezesem został Henryk Bloch, jednak placówka nie rozwinęła szerzej swojej działalności. Na potrzeby muzeum wzniesiony został nowy gmach projektu Emila Vogta, który wyglądał "jak pacyfistyczna forteca" (Furrer, 2015: 232-233). W 1905 r. w Lucernie zorganizowano Międzynarodowy Kongres Pokoju, co wpisywało się w propagowane przez muzeum Blocha idee. W pierwszych latach funkcjonowania muzeum cieszyło się dużą popularnością, która stopniowo słabła do czego przyczynił się m.in. wybuch I wojny światowej. W 1918 r. Muzeum zostało zamknięte, budynek został przejęty przez miasto w 1919 r., a jego przestrzeń zaadaptowano na potrzeby szkoły.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

1902: broń i jej działalność, strategia, taktyka, wspomnienia wojenne i kartografia (siekiery i toporki bojowe, groty krzemienne i maczugi, kolekcja broni białej, zbiór broni palnej, przekroje ilustrujące siłę perforacyjną broni różnych czasów, grafiki, rysunki, modele przeobrażeń taktyki wojennej od czasów dawnych do współczesnych; mapy; mundury); organizacja armii i wojnę na morzu; szkoły strzelania; fortyfikacje polowe i prowizoryczne;

obrony stałe i fortece; fortyfikacje w czasach przedhistorycznych i w epoce rzymskiej w Szwajcarii; wojna i ekonomia polityczna (grafiki ilustrujące nakład finansowy poszczególnych państw na zbrojenie w stosunku do budżetów krajowych); skutek działania broni i służbę lekarską (czaszki i kości ze śladami działania różnej broni), koleje żelazne podczas wojny; elektryczność w wojnie; prawo narodów i pokój (portrety i publikacje działaczy na rzecz pacyfizmu), dioramy;

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Strategia pozyskiwania zbiorów

zakupy

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

1902: Podział wewnątrz ekspozycyjnych: I. wystawa broni i uzbrojenia; II-IV. wojny starożytności greckiej i rzymskiej oraz średniowieczne; V. wojna trzydziestoletnia i siedmioletnia; VI. wojny napoleońskie; V. wojna francusko-pruska (1870-1871); VII. wojna; VIII. wojna rosyjsko-turecka (1877-1878); IX. wojny transwaalskie (burskie); X ekonomia polityczna; XI. pokój i prawa człowieka; XII. historia fortyfikacji; XIII. skutki wojny i służby sanitarne; XIV. organizacje paramilitarne i służby pomocnicze; XV. marynarka; XVI. sala dioram; XVII (na dziedzińcu) prace obronne; XVIII (na dziedzińcu) konstrukcje mostowe i biwakowe; XIX. kino i sala konferencyjna

Wystawy czasowe

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

Guide du Musée international de la Guerre et de la Paix à Lucerne, Lucerne : Musée international de la Guerre et de la Paix, 1902

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

1903: 58 800 osób

1905: 65 100 osób

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

BIMMERLI J., *Das Internationale Kriegs- und Friedenmuseum in Luzern*, „Der Sweets” 6 (1902), s. 361-366.

H.H. Perris, *John de Bloch and the Museum of War and Peace*, London 1902.

WYDŹGA B., *Rozmaitości. Międzynarodowe Muzeum Wojny i Pokoju*, „Biblioteka Warszawska” 1902, t. III, z. 2, s. 382-383, 385, 386.

X., [W dniu 7 czerwca...] „Biblioteka Warszawska” 1902, t. III, z. 1, s. 188-190.

X., *Muzeum Pokoju*, „Tygodnik Ilustrowany” 1902, nr 25, s. 484.

[s.n.], *Das Internationale Kriegs- und Friedenmuseum in Luzern*, „Die Berner Woche in Wort und Bild : ein Blatt für heimatliche Art und Kunst” 1912 nr 2, s. 148-150.

KOŁODZIEJCZYK R R., *Jan Bloch (1836-1902). Szkic do portretu „króla polskich kolei”*, Warszawa: PIW, 1983

DUNGEN P. VAN DEN, *The international museum of war and peace in Lucerne*, *Schwerische Zeitschrift für Geeschichte/ Revue suisse d’histoire/ Revista storica svizzera* 31 (1981), s. 185-202.

DUNGEN P. VAN DEN, *Preventing Catastrophe: The World's first peace museum w: Ritsumeikan Kokusai Kenkyu / The Ritsumeikan Journal of International Studies*, vol. 18, no. 3, (March 2006), s. 23-36.

BĄBIAK G., *Muzeum Wojny i Pokoju w Lucernie*, <http://muzeumpamieci.umk.pl/?p=2649> (23.08.2018)

Markus Furrer, *Der kurze Atem des ersten internationalen Kriegs-und Friedensmuseums 1902/1910–1919 in Luzern*, [in:] Sandrine Mayoraz, Frithjof Benjamin Schenk, Ueli Mäder (Hg.): *Hundert Jahre Basler Friedenskongress (1912-2012). Die erhoffte „Verbrüderung der Völker“*, Basel/Zürich 2015, S.228-239.

K. Szwarc, *Jan Bloch i Muzeum Wojny i Pokoju*, [w:] *Kapitalista, pacyfista, filantrop. Jan Bloch (1836–1902)*, red. A. Żor, Warszawa 2014, s. 84. 46

E. Małecka, A. Werner, *Jan Bloch’s Lucerne Museum in the Polish Press of the Day*, [w:] *Materiały Międzynarodowego Sympozjum z okazji 100 rocznicy Międzynarodowego Muzeum Wojny i Pokoju w Lucernie*, Lucerna 2004.

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Ciekawe cytaty

„Największy oddział zajmuje broń. Poczynając od najdawniejszej, najprymitywniejszej broni z epoki kamiennej, jak: siekiery i toporki bojowe, groty krzemienne i maczugi, oddział ten posiada znaczną kolekcję broni białej, oraz bardzo pouczający i doskonale usystematyzowany zbiór broni palnej. Prócz bardzo licznych okazów samej broni, ułożonej w porządku, wykazującym stopniowy jej rozwój, przedstawiono tu w licznych przekrojach drzewa, gliny i wycinkach blachy żelaznej siłę perforacyjną broni różnych czasów, dalej w grafikach siłę jej nośną i nareszcie w szeregu tarcz wykrojonych w formie żołnierzy naturalnej wielkości jej celność. Próby były dokonywane pod kierunkiem oficerów szwajcarskich (głównie majora Eglego) z wielką skrupulatnością. Mianowicie najlepsi i o ile możliwości ciż sami strzelcy przy jednakowych warunkach atmosferycznych, oraz oświetlenia, strzelali z różnej broni, zmieniając kolejno odległości. [...].

Wytworzenie sobie pojęcia o postępie balistyki nowoczesnej było niezbędnym dla zrozumienia stopniowych zmian i przeobrażeń taktyki wojennej, której poświęcono poczesne miejsce w muzeum. Oddział to piękny i pouczający. Przedstawiono tu kolejno w rysunkach, grafikach i modelach sposoby wojenne mieszkańców budowli nadwodnych: Egipcjan, Asyryjczyków, szyki bojowe i taktykę Greków, Rzymian, Hunów, przebieg wielkich wojen w wiekach Średnich, wojny trzydziestoletniej, wojen Fryderyka II, napoleońskich, wojny franko-pruskiej 1870 r., kampanii tureckiej 1877 i wreszcie ostatniej wojny południowo-afrykańskiej. Wszystko to objaśnione drobiazgowymi mapami, wykonanymi przez wybitnych kartografów, uzmysłowione grafikami, przedstawiającymi główne fazy bitew z wykazaniem liczebności i rozmieszczenia poszczególnych oddziałów wojsk, oraz uplastycznione bardzo pięknymi reliefami, odtwarzającymi z drobiazgową ścisłością tereny, na których toczyły się ważniejsze bitwy, z oznaczeniem wszelkich właściwości i nierówności owych terenów, oraz rozmieszczenia na nich sił zbrojnych w chwilach charakterystycznych i decydujących. [...]

W porządku logicznym dochodzimy do oddziału statystyczno-ekonomicznego. Oddział ten przede wszystkim przedstawia nam rozwój militarystyki w czasie pokoju. Przeglądamy więc budżety poszczególnych państw, przedstawione graficznie w formie wielkich piramid, i spostrzegamy, że budżety te zwiększają się z roku na rok, lecz w nich rozrasta się szczególnie i nieproporcjonalnie w stosunku do wzrostu bogactwa narodowego, przygniatając wszystkie inne działy, olbrzymi, ciężki budżet wojny. [...]

Bardzo są ciekawe nawet dla nie-specjalistów: dział umundurowania różnych państw, dział sanitarny z całym szeregiem czaszek i kości, noszących na sobie ślady działania różnej broni, olbrzymi oddział marynarki, dział szafców powojennych, metod strzelniczych, sygnałów optycznych, dział kolejowy, zastosowania elektryczności do celów wojennych itd., a wreszcie oddział, poświęcony działalności i pamięci propagatorów idei pokoju i rozbrojenia, oraz biblioteka odnośnej treści. Całość odznacza się tym, że zawiera w sobie tylko przedmioty

autentyczne lub dokładnie z autentycznych skopiowane i że posiłkuje się jedynie materiałem ściśle sprawdzonym. Organizatorowie muzeum, prawie wyłącznie wojskowi szwajcarscy, trzymając się nakreślonego planu, odrzucili z zasady wszelki fałsz i tendencyjność. Zasada ta była tak ściśle przestrzegana, że nawet w oddziale, gdzie pomieszczono 10 wielkich dioram – prócz jednej może, przedstawiającej pobojuwisko – nie widzimy obliczonych na podrażnienie nerwów, „okropności wojennych”; dioramy te służą jedynie jako środek do uzmysłowienia działania różnej broni i stosowania taktyki wojennej”

(B. Wydźga, *Rozmaitości. Międzynarodowe Muzeum Wojny i Pokoju*, „Biblioteka warszawska” 1902, t.III, z. 2, s. 382-383, 385, 386, cyt. za G. Bąbiak).

“Un musée qui se propose la représentation d'un domaine de l'histoire de la civilisation aussi vaste que l'est le développement de l'art de la guerre, conservera toujours, on ne saurait l'éviter, un caractère plus ou moins fragmentaire. Des considérations d'ordre extérieur l'amènent à se restreindre à la présentation de types et de scènes caractéristiques” (**Guide du musée, 1902: VI**)

UWAGI:

--

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Tomasz F. de Rosset

Data sporządzenia karty:

--

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

--

METADANE* (wypełnia redaktor/moderator portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA / LICENCJE	